

Biểu hiện protein trên bề mặt tế bào ở vi khuẩn lactic acid

Nguyễn Thị Phương Thảo^{1,2,3,4}, Nguyễn Thanh Tấn^{2,3,4}, Trần Văn Hiếu^{2,3,4,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Sự phát triển mạnh mẽ trong thời gian gần đây của các hệ thống biểu hiện protein mới ở vi khuẩn lactic acid đang thu hút, đồng thời đặt ra nhiều thách thức lớn, cho các nhà khoa học do tính an toàn và khả năng bảo quản thực phẩm của các vi khuẩn này. Với lợi thế sở hữu cấu trúc thành tế bào cứng chắc cùng tính kháng acid đặc trưng, vi khuẩn lactic acid đã và đang là mục tiêu tiềm năng dùng làm nhà máy tế bào để sản xuất sản phẩm hay làm chất xúc tác sinh học toàn tế bào trong ngành công nghiệp thực phẩm, hoặc dùng làm phương tiện vận chuyển kháng nguyên để phát triển vaccine đường niêm mạc. Một loạt các gene được biểu hiện trong nhiều vi khuẩn lactic acid dùng làm hệ thống protein nhắm trúng đích đã được nghiên cứu, phát triển. Bài tổng quan này trình bày tóm tắt các cơ chế tiết protein qua màng, các hệ thống biểu hiện protein dạng tiết hoặc biểu hiện trên bề mặt tế bào mới được phát triển gần đây ở hai loài vi khuẩn lactic acid là *Lactococcus lactis* và *Lactobacillus plantarum*, và tình hình nghiên cứu phát triển các promoter biểu hiện thường trực hiện nay nhằm nâng cao, tăng hiệu quả biểu hiện protein trên bề mặt tế bào vi khuẩn lactic acid.

Từ khoá: vi khuẩn lactic acid, cơ chế tiết protein qua màng, biểu hiện protein trên bề mặt tế bào, promoter

¹Trường Đại học Tiền Giang, Việt Nam

²Phòng Thí Nghiệm Cầm biến Sinh học, Khoa Sinh học – Công nghệ Sinh học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Việt Nam

³Bộ môn Công nghệ Sinh học Phân tử và Môi trường, Khoa Sinh học – Công nghệ Sinh học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Việt Nam

⁴Đại học Quốc Gia Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

Liên hệ

Trần Văn Hiếu, Phòng Thí Nghiệm Cầm biến Sinh học, Khoa Sinh học – Công nghệ Sinh học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Việt Nam

Bộ môn Công nghệ Sinh học Phân tử và Môi trường, Khoa Sinh học – Công nghệ Sinh học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Việt Nam

Đại học Quốc Gia Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

Email: tvhieu@hcmus.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 24-02-2023
- Ngày sửa đổi: 05-3-2024
- Ngày chấp nhận: 23-10-2024
- Ngày đăng: 31-12-2024

DOI:

1 GIỚI THIỆU

Vi khuẩn lactic acid (lactic acid bacteria, LAB) thuộc nhóm vi khuẩn Gram dương được công nhận an toàn GRAS (Generally Recognized As Safe), thường được ứng dụng trong bảo quản thực phẩm, đã và đang thu hút sự chú ý trong quá trình nghiên cứu và phát triển hệ thống biểu hiện protein an toàn cấp thực phẩm (food-grade expression system)¹. LAB thường được tìm thấy trong nhiều dạng môi trường sống tự nhiên như khoang miệng, đường sinh dục, đường tiêu hóa của người và động vật, hoặc sản phẩm lên men của sữa, thịt và rau củ² và đã được sử dụng suốt một thời gian dài trong quá trình chế biến các loại thực phẩm. LAB bao gồm một số loài trong các chi *Lactococcus*, *Lactobacillus*, *Enterococcus*, và *Streptococcus* có thể phát triển trong điều kiện kỵ khí lẫn hiếu khí và lên men đường hexose để sản xuất lactic acid như sản phẩm chính cuối cùng³. Quá trình acid hóa khi sản xuất lactic acid là lý do chính cho tác dụng bảo quản của LAB nhằm ức chế sự phát triển của vi sinh vật thường gây hư hỏng thực phẩm⁴. LAB cũng có thể sản xuất ra các bacteriocin, là các peptide kháng khuẩn, có khả năng ức chế sự phát triển của mầm bệnh cạnh tranh^{5,6}. Nhiều LAB như *Lactobacillus* spp., *Enterococcus* spp., *Bifidobacterium* spp. đã được công nhận là vi sinh vật có khả năng tăng cường sức khỏe cho đường tiêu hóa của vật chủ, hay còn được gọi là lợi khuẩn. Một ứng dụng tốt khác của

lợi khuẩn LAB là kích thích hệ thống miễn dịch của vật chủ. Cụ thể, *L. casei* Shirota đã cải thiện tình trạng viêm đại tràng ở chuột bằng cách ức chế chuyển vị của NF- κ B và sản xuất IL-6⁷. Thành phần chưa được xác định của vi khuẩn *L. paracasei* Ncc2461 đã cảm ứng các tế bào T CD4⁺ trong lách chuột, tạo ra IL-10 và TGF- β ⁸. Gần đây, Florin Barla và cộng sự⁹ đã ghi nhận việc sử dụng LAB từ thực phẩm lên men truyền thống của tỉnh Ishikawa để sản xuất γ -aminobutyric acid (GABA) có tác dụng hạ huyết áp. Ngoài ra, LAB được chứng minh giúp giảm cholesterol và hydrolase muối mật¹⁰.

Với những lợi ích trên, LAB là đối tượng tiềm năng trong các ứng dụng liên quan đến thực phẩm chức năng để cộng sinh/cạnh tranh với một số loài vi khuẩn và nấm khác như *Escherichia coli*, *Bacillus subtilis*, *B. licheniformis*, *Aspergillus oryzae* hoặc *A. niger* dùng để sản xuất các sản phẩm tự nhiên và tái tổ hợp¹¹. Ngoài ra, nhờ đặc tính cấu trúc cứng của thành tế bào và khả năng kháng acid cao của vi khuẩn Gram dương, nên LAB có tiềm năng được ứng dụng làm xúc tác sinh học toàn tế bào và làm phương tiện vận chuyển kháng nguyên để phát triển vaccine đường niêm mạc. Với mục đích này, một loạt các gene được biểu hiện như là hệ thống protein nhắm trúng đích đã được phát triển trong nhiều LAB¹².

Các thuộc tính của những hệ thống biểu hiện này và các ứng dụng hiện tại hoặc tiềm năng đã và đang được

Trích dẫn bài báo này: Thảo N T P, Tấn N T, Hiếu T V. **Biểu hiện protein trên bề mặt tế bào ở vi khuẩn lactic acid.** *Sci. Tech. Dev. J. - Nat. Sci.* 2025; (0):1-13.

Bản quyền

© ĐHQG Tp.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

nhằm đến chủ yếu ở *Lactococcus lactis* và *Lactobacillus plantarum*, là hai loài LAB được nghiên cứu nhiều nhất cho các ứng dụng này. Phần tổng quan này có thảo luận về cấu trúc, chức năng và tình hình nghiên cứu cho đến thời điểm hiện tại của các hệ thống tiết protein qua màng và biểu hiện protein ngoại lai ở vi khuẩn Gram dương nói chung và LAB nói riêng.

64 CƠ CHẾ TIẾT PROTEIN QUA MÀNG
65 TẾ BÀO CHẤT Ở LAB

66 Các hệ thống tiết và đích đến cuối cùng của
67 các protein ở vi khuẩn Gram dương

Protein tái tổ hợp có thể được sản xuất trong tế bào chất hoặc được vận chuyển qua màng và xuất trực tiếp ra môi trường, hoặc được đính trên bề mặt vi khuẩn³. Một số cơ chế khác nhau để vận chuyển protein đã được ghi nhận. Ở vi khuẩn Gram dương, bảy cơ chế chính để tiết protein đã được mô tả như Twin-arginine translocation (Tat pathway), Flagella export apparatus (FEA pathway), WXG100 secretion system (Wss pathway), Fimbriin-protein exporter (FPE pathway), Peptide efflux ABC-transporters, Holin-system, và tiết thông qua con đường Sec (Sec pathway) (Hình 1)². Trong đó, protein được tiết ra có thể: (i) Được neo vào màng tế bào (lipoprotein); (ii) Được gắn vào vách tế bào (cell wall/CW) hoặc bằng liên kết cộng hóa trị (protein LPxTG) hoặc không cộng hóa trị (bằng cách biến hiện các motif LysM, GW, CWBD2, SLHD hoặc WXL); (iii) Là một phần của các cấu trúc phụ trên bề mặt tế bào như cellulosome hoặc lông nhung (các tiểu đơn vị được tiết ra qua Sec), pseudopili (được lắp ráp thông qua FPE) hoặc tiên mao (được lắp ráp thông qua FEA); (iv) Được tiết ra ngoại bào thông qua Sec, Tat, holin hoặc Wss; hoặc (v) Được chuyển vào tế bào chủ sau khi tiết thông qua Sec của cytolysin phụ thuộc vào cholesterol, được sáp nhập vào màng plasmatic của tế bào chủ và sau đó cho phép chuyển các chất tiết ra bằng quá trình dịch mã qua trung gian cytolysin (CMT).

Gần đây, con đường Tat ở vi khuẩn và vi khuẩn cổ được chứng minh là con đường dùng để vận chuyển các protein ở dạng gấp cuộn hoàn toàn với một motif twin-arginine được bảo tồn cao có chứa peptide tín hiệu¹⁹. Con đường FEA vốn có liên quan đến sự chuyển vị của các thành phần trong tế bào vi khuẩn Gram dương, nhưng cũng được sử dụng để tiết các yếu tố độc lực ra ngoại bào ở vi khuẩn Gram dương²⁰. Một hệ thống tiết chuyên biệt khác được xác định ở vi khuẩn Gram dương là con đường Wss, liên quan đến sự vận chuyển của họ protein WXG100 (ESAT-6)²¹. Con đường FPE có vai trò trong sự chuyển vị của các tiền chất liên quan đến sự phát triển của vi khuẩn khi

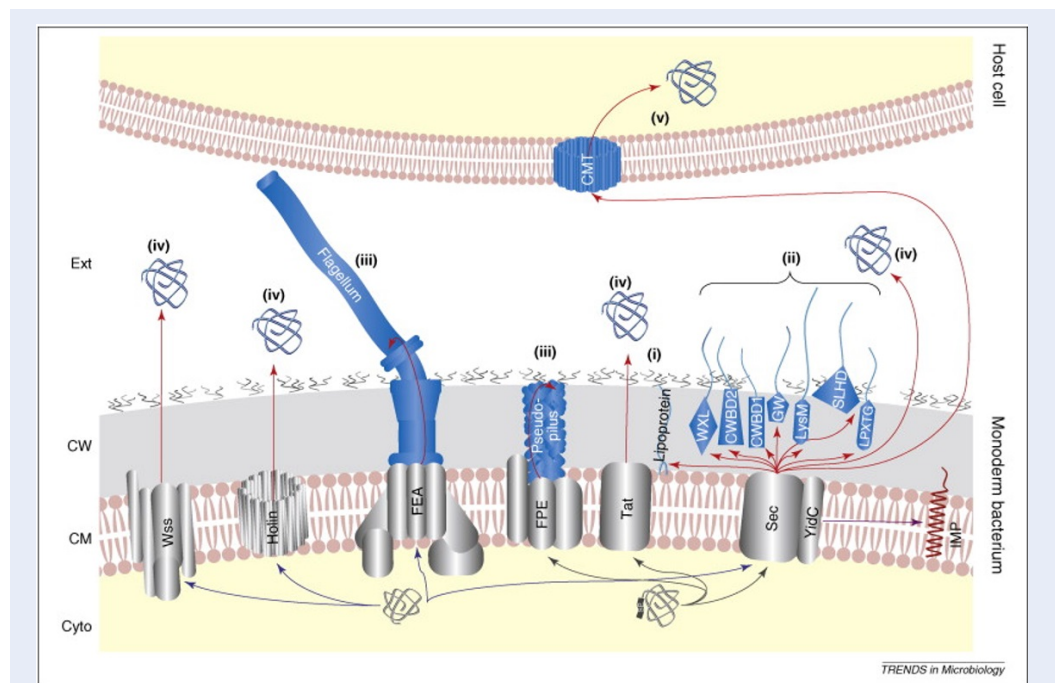
cho phép nhập bào DNA ngoại lai qua màng tế bào¹⁸. Holin là các protein sáp nhập xuyên màng nhỏ tạo thành một hệ thống tiết chuyên biệt chỉ có ở vi khuẩn Gram dương²¹. Hệ thống holin có liên quan đến hoạt động tiết của hydrolase murein vốn thiếu peptide tín hiệu và đóng vai trò quan trọng trong quá trình tự phân giải. Con đường Sec là con đường tiết protein chủ yếu ở vi khuẩn Gram dương, sử dụng các peptide tín hiệu ở đầu N với các tính năng được bảo tồn ở vi khuẩn Gram dương. Nhờ công cụ tìm kiếm trình tự tương đồng và domain của protein, bộ gene của *Lactobacillus* đã được chứng minh có chứa các gene mã hóa cho các hệ thống Sec, FPE, holin và không mã hóa cho các yếu tố quan trọng có liên quan đến con đường tiết protein Tat, FEA và Wss².

Vai trò của peptide tín hiệu trong cơ chế tiết protein qua màng ở LAB

Peptide tín hiệu (signal peptide, SP), có vai trò trong sự vận chuyển qua màng tế bào chất ở phần lớn các protein tiết, có cấu trúc gồm 3 domain riêng biệt là N, H và C, đóng vai trò quan trọng trong quá trình chuyển vị và tiết của protein²². Một arginine hoặc lysine bảo tồn có trong domain ở đầu N được sử dụng để tương tác với động cơ chuyển vị và phospholipid tích điện âm trong màng lipid kép của màng. Vùng kỵ nước bảo tồn cũng như glycine hoặc proline bảo tồn ở giữa lõi kỵ nước của vùng H (vùng phá xoắn bảo tồn) có thể tạo thành cấu trúc giống kẹp tóc hỗ trợ cho sự chèn vào màng. Vùng phá xoắn bảo tồn có thể được tách ra nhờ vai trò của peptidase tín hiệu (signal peptidase, SPase): vị trí phân tách trên domain ở đầu C của SP được nhận diện bởi một SPase đặc hiệu giúp cắt SP ra khỏi phần còn lại, trở thành protein tiết được vận chuyển qua màng tế bào chất. Mặc dù các SP có cấu trúc tương tự nhau, nhưng các biến thể nhỏ ở các SP khác nhau quyết định đích vận chuyển đến các điểm đến khác nhau hoặc xuất qua các con đường khác nhau²³. Dựa trên các phân tích trình tự của SP và protein nhận biết của chúng, bốn đặc tính đã được chứng minh có mối tương quan với chức năng của SP là tính kỵ nước cao, sự hiện diện của chuỗi xoắn xuyên màng, sự vắng mặt của một motif neo trong protein nhận biết và độ dài của domain H+C²⁴. Những thay đổi về tính kỵ nước của vùng lõi của SP và chiều dài của SP đã được chứng minh là ảnh hưởng đến hiệu quả tiết ở vi khuẩn Gram dương²⁵. Ngoài sự phụ thuộc cao vào SP, hiệu quả tiết được phát hiện có tính đặc hiệu cao với vật chủ và phụ thuộc vào tính chất của protein mục tiêu như kích thước hoặc mức độ biểu hiện nội bào của chúng²⁴⁻²⁸. *L. lactis* đã được chứng minh có thể tiết ra các protein từ 10 đến 160

Bảng 1: Một số protein đã được biểu hiện trên bề mặt tế bào LAB

Tên protein (tài liệu tham khảo)	Chủng chủ	Chức năng	Ứng dụng
Surface layer protein SlpA ¹³	<i>L. acidophilus</i> NCFM	Bám dính	Liên kết bề mặt
β -mannanase ManB ¹⁴	<i>L. plantarum</i>	Enzyme	Chất xúc tác
ϕ g1e Lys ¹⁵	<i>L. plantarum</i> G1e	Phage	Ly giải các thể thực khuẩn và vi sinh vật gây bệnh
Brevicin 174A BreD, BreG ¹⁶	<i>L. brevis</i>	Điều hoà	Sản xuất bacteriocin (chất kháng khuẩn)
Lam29 ¹⁷	<i>L. mucosae</i> ME-340	Vận chuyển	Protein liên kết với cysteine của vận chuyển cassette liên kết ATP (ABC)

Hình 1: Các hệ thống tiết và đích đến cuối cùng của các protein được tiết ra ở vi khuẩn Gram dương¹⁸. Mũi tên đen biểu thị protein có đích đến là màng tế bào mang peptide tín hiệu ở đầu N. Mũi tên xanh là con đường tiết qua màng ở các protein thiếu peptide tín hiệu. Mũi tên đỏ là các con đường tiết. Mũi tên tím là con đường gắn vào màng lipid kép ở protein màng (IMP). Protein màu xanh là các protein tiết qua màng. Chữ viết tắt: Cyto, tế bào chất; CM, màng tế bào chất; CW, vách tế bào; OM, màng ngoài; Ext, ngoại bào¹⁸.

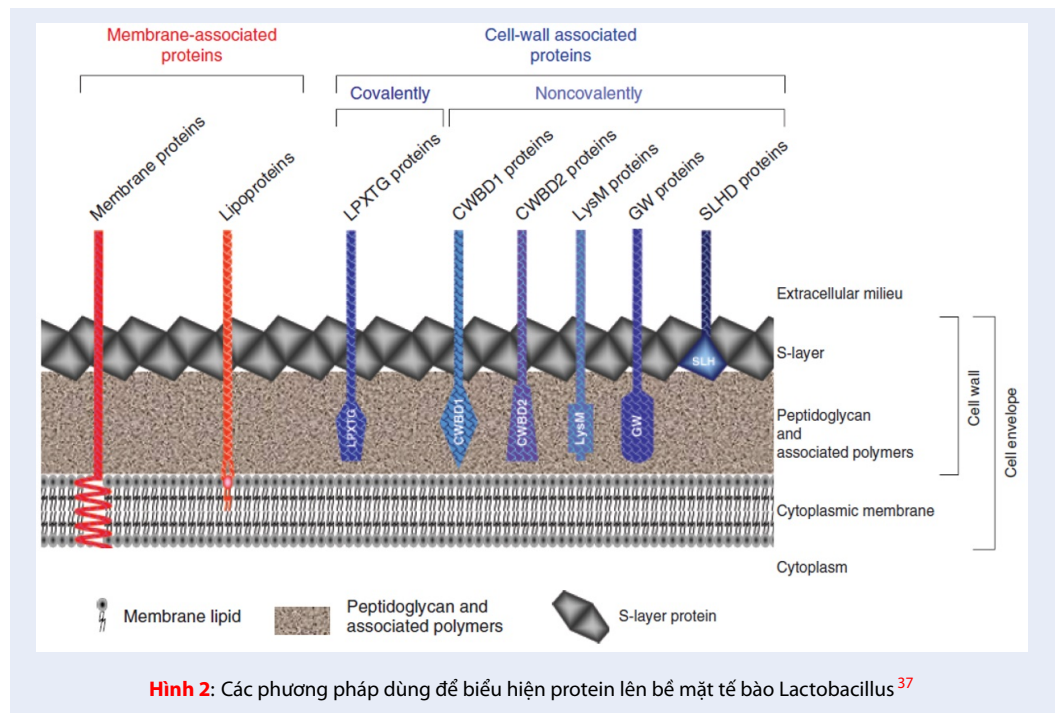
159 kDa thông qua con đường phụ thuộc Sec²⁹. Mức sản
 160 xuất cao của protein mục tiêu có thể gây ra tình trạng
 161 quá tải động cơ chuyển vị, từ đó dẫn đến hiệu quả tiết
 162 thấp²⁴. Do đó, sự kết hợp tối ưu giữa SP và protein
 163 mục tiêu mong muốn là điều cần thiết và thiết yếu để
 164 có thể đạt được hiệu quả tiết cao. Một số vi khuẩn
 165 Gram dương có khả năng tiết ra protein với hiệu suất
 166 khá cao. Các mô hình trên vi khuẩn Gram dương như
 167 *B. subtilis*, *L. lactis* và *L. plantarum* đã được nghiên
 168 cứu kỹ về tiềm năng dùng trong sản xuất protein ngoại
 169 lai ở dạng tiết^{25,26}.
 170 Usp45 là SP được khai thác rộng rãi nhất ở LAB biến
 171 đổi gene ở *Lactococcus*²⁸. Các SP dị loài khác đã được
 172 sử dụng để tiết các protein ngoại lai trong *L. plan*
 173 *tarum* bao gồm SP từ *Streptococcus pyogenes* là pro
 174 tein M6, từ *L. amylovisus* là amylase, và từ *L. brevis* là
 175 protein S-layer (SlpA). Geir Mathiesen (2008) đã thử
 176 nghiệm các SP tương đồng từ *L. plantarum* WCFS1 và
 177 so sánh chức năng của chúng trong quá trình tiết hai
 178 mô hình protein ngoại lai khác nhau (NucA từ *Staphy*
 179 *lococcus aureus* và AmyA từ *L. amylovorus*)³⁰. Trong
 180 nghiên cứu này, hệ thống pSIP cảm ứng biểu hiện dựa
 181 trên pheromone peptide trong *Lactobacillus* đã được
 182 sử dụng³¹ và hiệu quả tiết của các SP này đã được so
 183 sánh với hai SP (ngoại lai) nổi tiếng Usp45 và M6. Kết
 184 quả cho thấy 4 trong số 10 trình tự được chọn có vị trí
 185 phân cắt là Ala-X-Ala-Ala, nhưng chúng không đạt
 186 hiệu quả tiết cao. Hai SP từ *L. plantarum* là Lp-0373
 187 và Lp-0600, vốn có trình tự motif là Val-X-Ala ở vị trí
 188 -3 đến -1 so với vị trí phân cắt, là các SP hoạt động tốt
 189 nhất để tiết nuclease và amylase³⁰. Trong một nghiên
 190 cứu khác, Karlskes và đồng nghiệp cũng chỉ ra rằng
 191 ba SP có nguồn gốc từ Lp-3050, Lp-0373 và Lp-2578
 192 cho thấy mức độ sản xuất và hiệu quả tiết của nuclease
 193 NucA ở năm loài *Lactobacillus* bao gồm *L. rhamnosus*,
 194 *L. brevis*, *L. gasseri*, *L. curvatus* và *L. plantarum* khá
 195 khác nhau; trong đó SP có nguồn gốc từ Lp-3050 cho
 196 lượng NucA tiết ra cao nhất³². Kết quả này cho mỗi
 197 sự kết hợp giữa chủng chủ và protein mục tiêu có thể
 198 cần phải được tối ưu hóa riêng biệt.

199 CÁC HỆ THỐNG BIỂU HIỆN PROTEIN 200 TRÊN BỀ MẶT Ở LAB

201 Việc biểu hiện các protein ngoại lai trên bề mặt tế bào
 202 vi khuẩn là một chiến lược hấp dẫn cho nhiều ứng
 203 dụng trong lĩnh vực công nghệ sinh học, điều trị bệnh
 204 và công nghiệp như phát triển vaccine sống, sản xuất
 205 kháng thể, xúc tác sinh học toàn tế bào, hấp thụ sinh
 206 học và cảm biến sinh học³³. Một số protein đã được
 207 biểu hiện trên bề mặt tế bào LAB được trình bày ở
 208 Bảng 1.

209 Một trong những tính năng hấp dẫn nhất của nghiên
 210 cứu biểu hiện trên bề mặt tế bào là việc các protein

mục tiêu dung hợp với các motif neo vốn được đồng 211
 thời vừa tổng hợp vừa cố định trên bề mặt tế bào vi 212
 khuẩn; kết quả là dễ dàng thu nhận được protein mục 213
 tiêu từ các tế bào vi khuẩn trong quá trình nuôi cấy. 214
 Trong cách tiếp cận này, các tế bào tự thực hiện toàn 215
 bộ quy trình phức tạp gồm nhiều phản ứng ở nhiều 216
 bước vốn tốn nhiều năng lượng và thời gian, do đó 217
 mang lại lợi ích lớn về mặt kinh tế. Ngoài ra, các pro- 218
 tein ngoại lai neo trên bề mặt của tế bào vi khuẩn có 219
 tính ổn định cũng như khả năng bảo toàn trong điều 220
 kiện khắc nghiệt cao hơn nhiều lần so với protein tự 221
 do, đặc biệt là khi protein được chèn vào thành của 222
 tế bào vi khuẩn³⁴. Điều này có nghĩa chiến lược biểu 223
 hiện protein trên bề mặt cần được cân nhắc, phân tích 224
 kỹ lưỡng và lựa chọn hợp lý, đủ cao để cải thiện khả 225
 năng tiếp cận của protein với các đích đến của chúng 226
 và đủ thấp để bảo vệ các protein được biểu hiện trên 227
 bề mặt khỏi bị phân hủy³. Mặt khác, mức độ biểu hiện của 228
 protein phụ thuộc vào nhiều yếu tố bao gồm protein 229
 mục tiêu, chủng chủ và các loại neo được sử dụng. 230
 Một protein mục tiêu tự nó cũng có ảnh hưởng đến 231
 quá trình dịch mã và biểu hiện lên bề mặt. Kích thước 232
 quá lớn hoặc mức độ biểu hiện quá cao của protein 233
 mục tiêu có thể dẫn đến tiết không hiệu quả, điều 234
 này có thể làm giảm sự tăng trưởng của vật chủ tái 235
 tổ hợp và lượng thấp protein biểu hiện trên bề mặt 236
 của nó³⁵. Các protein mục tiêu khác nhau được dung 237
 hợp vào cùng một loại neo sẽ được chuyển đến các 238
 vị trí khác nhau trong cùng một chủng chủ³⁶. Rõ 239
 ràng, việc lựa chọn chủng chủ để sử dụng có vai trò 240
 cực kỳ quan trọng trong chiến lược biểu hiện trên bề 241
 mặt. Một chủng chủ tốt phải phù hợp với “protein đi 242
 theo/passenger protein”, dễ dàng nuôi cấy mà không 243
 cần ly giải tế bào và hoạt tính protease ngoại bào và 244
 protease tương ứng của thành tế bào thấp. Xem xét 245
 điểm này, vi khuẩn Gram dương dường như là sự lựa 246
 chọn thuận lợi hơn là vi khuẩn Gram âm vì chúng 247
 có cấu trúc thành tế bào khá cứng³⁴ và chỉ có một 248
 màng kép thuận lợi cho protein đi xuyên qua³⁵. Các 249
 neo chứa một SP hiệu quả để xuất protein mục tiêu 250
 qua màng trong. Một cấu trúc neo ổn định cũng như 251
 chiều dài và trình tự của neo nên được cân nhắc để có 252
 thể giữ được protein dung hợp trên bề mặt tế bào mà 253
 không bị tách ra. Ngoài việc tương thích với các chuỗi 254
 ngoại lai được dung hợp, neo còn có khả năng chống 255
 lại sự tấn công của các protease có mặt trong không 256
 gian chu chất hoặc trong môi trường nuôi cấy. Tất cả 257
 các lưu ý cần thiết được đề cập ở trên gợi ý rằng sự hiểu 258
 biết sâu về chức năng của neo có thể có ích cho việc 259
 tối ưu hóa hệ thống biểu hiện trên bề mặt. Về nguyên 260
 tắc, có hai cách khác nhau để gắn protein được tiết ra 261
 lên trên bề mặt của vi khuẩn là thông qua liên kết cộng 262
 hóa trị với màng tế bào hoặc thành tế bào và liên kết 263

264 không cộng hóa trị thông qua protein domain tương
 265 tác mạnh với các thành phần của thành tế bào hoặc
 266 màng (Hình 2). Cả hai hệ thống này đã được sử dụng
 267 trong LAB, chủ yếu ở *L. lactis* và các lactobacilli khác
 268 nhau.

269 **Neo không cộng hoá trị**

270 **Neo xuyên màng ở đầu N**

271 Sự tiết protein vào môi trường ngoại bào thông qua
 272 con đường Sec phụ thuộc vào SPase tạo điều kiện giải
 273 phóng protein trưởng thành bằng cách tách SP ở đầu
 274 N từ preprotein (SP+protein tiết)³. Tuy nhiên, ở cơ
 275 chế neo xuyên màng ở đầu N, trình tự amino acid
 276 trong peptide tín hiệu ở preprotein thiếu vị trí phân
 277 cắt của SPase, dẫn đến sự hình thành neo trong đó
 278 protein sẽ được gắn vào thành tế bào bởi các liên kết
 279 không cộng hóa trị. Trong trường hợp này, SP không
 280 được phân cắt với liên kết kỵ nước ở trung tâm sẽ có
 281 chức năng như một chuỗi xoắn xuyên màng ở đầu N
 282 có thể gắn protein vào màng. Để có thể hình thành
 283 được neo xuyên màng đầu N, protein mục tiêu cần
 284 phải được dung hợp với chuỗi neo có độ dài thích
 285 hợp. Một neo ngắn sẽ có khả năng bảo vệ protein
 286 mục tiêu bằng cách chèn hoàn toàn vào thành của tế
 287 bào, nhưng hạn chế là thiếu khả năng tiếp cận. Po-
 288 quet và cộng sự (1998) đã xác định được hai đoạn
 289 gene có nguồn gốc từ *Lactococcus* mã hóa cho các neo
 290 có kích thước đa dạng từ 40 đến 234 amino acid dựa
 291 trên phương pháp sàng lọc ngẫu nhiên với tín hiệu

292 xuất thu nhận từ thư viện gene của *L. lactis* và sử dụng
 293 nuclease của *Staphylococcus aureus* làm reporter pro-
 294 tein. Một trong những neo xoắn xuyên màng ở đầu N
 295 được khai thác nhiều nhất là protein PgsA từ *B. sub-*
 296 *tilis*, bao gồm một vùng xuyên màng dài từ 25 đến 44
 297 amino acid được phân tích bởi hệ thống SOSUI. Prote-
 298 in PgsA đã được chứng minh là một phần của phức
 299 hợp poly- γ -glutamate synthetase và có chức năng ổn
 300 định phức hợp bằng cách neo vào trong màng của
 301 tế bào. Narika đã chỉ ra rằng sự dung hợp của α -
 302 amylase vào đầu C của PgsA dẫn đến việc biểu hiện
 303 thành công trên bề mặt *E. coli* và *L. casei*³⁸. Việc định
 304 vị protein dung hợp PgsA-AmyA-FLAG trên bề mặt
 305 tế bào sẽ được phát hiện bằng phương pháp flow cy-
 306 tometry và miễn dịch huỳnh quang. Các tế bào *L. ca-*
 307 *sei* biểu hiện AmyAF trên bề mặt thể hiện hoạt động
 308 thủy phân tăng đáng kể so đối với tinh bột dạng hòa
 309 tan. Gần đây, một neo xuyên màng từ Lp-1568, đây
 310 là một protein neo đầu N và có nguồn gốc từ *L. plan-*
 311 *tarum* đã được ứng dụng để biểu hiện các phiên bản
 312 dài và ngắn của invasin (Inv và InvS tương ứng) từ tác
 313 nhân gây bệnh ở người là *Yersinia pseudotuberculo-*
 314 *sis* trên bề mặt của tế bào vi khuẩn *L. plantarum*. Sự
 315 định vị trên bề mặt của cả hai phiên bản invasin đã
 316 được xác nhận bằng phương pháp flow cytometry và
 317 miễn dịch huỳnh quang, nhưng chỉ có InvS được neo
 318 bởi Lp-1568 mới có hoạt động NF- κ B trong dòng tế
 319 bào monocytic³⁹. Các kết quả được công bố nêu trên
 320 cho thấy chiến lược neo xuyên màng ở đầu N-terminal

321 để biểu hiện các protein ngoại lai trên bề mặt tế bào
322 LAB là một phương pháp có nhiều tiềm năng.

323 **Neo gắn miền trung gian**

324 Sự hình thành liên kết không cộng hóa trị trong chiến
325 lược gắn protein ngoại lai vào thành tế bào có thể thu
326 được bằng cách sử dụng các domain gắn thành tế bào
327 khác nhau như surface (S)-layer protein (SLP), do-
328 main LysM hoặc domain WxL⁴⁰⁻⁴². Các S-layer là
329 mạng lưới các đơn phân của tiểu đơn vị protein hoặc
330 glycoprotein với trọng lượng phân tử 40–200 kDa⁴³.
331 Cấu trúc S-layer gồm hai vùng chức năng là domain
332 tự lắp ráp và domain gắn tế bào, chịu trách nhiệm
333 cho quá trình neo vào bề mặt tế bào thông qua việc
334 hình thành các liên kết không cộng hóa trị với cấu
335 trúc trên bề mặt của tế bào, thường là với lipopolysac-
336 charide (LPS) có sẵn trong vi khuẩn Gram âm và với
337 các polysaccharide có trên thành tế bào ở vi khuẩn
338 Gram dương⁴². Những vùng này đã được mô tả rõ
339 ràng trong S-layer protein S_A của *L. acidophilus* ATCC
340 4356⁴⁴, SlpA của *L. brevis* ATCC 8287⁴⁵ và CbsA của
341 *L. crispatus* JCM 5810⁴⁶. Các nghiên cứu đã chứng
342 minh S-layer protein trong một số loài *Lactobacillus*
343 có trọng lượng phân tử nhỏ (25–71 kDa), giá trị pI
344 cao 9,35–10,4⁴⁷ và chiếm 10–15% tổng số protein.
345 So với SLP từ các loài khác sử dụng motif tương đồng
346 lớp S (S-layer homology, SLH) cho sự gắn kết không
347 cộng hóa trị vào thành tế bào, thì SLP từ *Lactobacil-*
348 *lus* đóng vai trò là trung gian cho quá trình gắn kết
349 với thành tế bào thông qua tương tác giữa các amino
350 acid cơ bản trong vùng gắn kết với thành tế bào và các
351 polymer thành tế bào tích điện âm như lipoteichoic
352 acid hoặc teichoic acid⁴⁸. Các tính năng khác biệt kể
353 trên của SLP từ *Lactobacillus* đã mang đến nhiều tiềm
354 năng trong khai thác các cognate promoter và SP có
355 nguồn gốc từ SLP để biểu hiện và tiết các protein ngoại
356 lai trong LAB, cũng như sử dụng SLP làm chất mang
357 cho biểu hiện protein ngoại lai trên bề mặt của *Lac-*
358 *tobacillus* và *Lactococcus*⁴⁸⁻⁵⁰. Một số SLP trong các
359 loài *Lactobacillus* đã được nghiên cứu rộng rãi cho các
360 mục đích khác nhau như: phương tiện để vận chuyển
361 kháng nguyên, hoặc chất xúc tác sinh học toàn bộ tế
362 bào⁵¹. S-layer subunit (SlpA) của *L. brevis* đã biểu
363 hiện thành công mô hình epitope ngoại lai trên bề
364 mặt tế bào trong khi vẫn duy trì được cấu trúc mạng
365 tinh thể của S-layer⁵². Protein gắn collagen (collagen-
366 binding protein, Cnb) từ *L. reuteri* NCIB 11951, vốn
367 có quan hệ tương đồng khá gần với neo S-layer là
368 BspA, đã được sử dụng làm protein neo để biểu hiện
369 β-glucanase trên bề mặt tế bào của *L. reuteri* Pg4. Vị
370 trí trên bề mặt và khả năng phân hủy β-glucan của β-
371 glucanase biểu hiện trên bề mặt đã được công nhận⁵³.

Một nghiên cứu khác đã chỉ ra rằng SLP từ *L. crispatus*
K2-4-3 được phân lập từ ruột gà có thể được sử dụng
để biểu hiện các protein ngoại lai trên bề mặt của một
số chủng *Lactobacillus* không có S-layer thí dụ như *L.*
lactis, suy ra tiềm năng sử dụng neo SLP để biểu hiện
trên bề mặt của bản thân vật chủ vốn không thể tự sản
xuất ra SLP⁵⁴.

Một phương pháp neo khác dựa vào liên kết không
cộng hóa trị giữa protein với thành của tế bào là thông
qua domain LysM. Đây là một module phổ biến trên
thành tế bào, có khả năng phân hủy enzyme và pro-
tein, là tác nhân gây độc lực ở vi khuẩn⁵⁵. Các do-
main LysM với độ dài khác nhau từ 44 đến 65 amino
acid, tồn tại một hoặc nhiều bản sao trong mỗi pro-
tein³, thường hiện diện ở vùng đầu N hoặc đầu C của
protein và gắn kết với peptidoglycan và chitin⁵⁶. Khả
năng gắn kết này của các domain LysM đã được áp
dụng rộng rãi cho các chiến lược biểu hiện trên bề mặt
không biến đổi gene dựa trên việc tạo ra protein dung
hợp có chứa LysM trong một chủng chủ sản xuất, ví
dụ như *E. coli* hoặc *L. lactis*, sau đó là cố định lên trên
bề mặt một chủng chủ không tái tổ hợp nào đó ví dụ
như LAB⁵⁷. Với phương pháp này, chủng chủ có thể
được trộn lẫn với protein dung hợp đã hoặc chưa qua
tinh sạch, và lượng protein được nạp lên trên bề mặt
tế bào có thể được kiểm soát dễ dàng hơn khi được
so sánh với cách biểu hiện tái tổ hợp thông thường³.
Nhiều protein neo có chứa motif LysM đã được phát
hiện và ứng dụng cho mục đích này^{57,58}. Neo protein
(protein anchor, PA) AcmA có nguồn gốc từ pepti-
doglycan hydrolase của *L. lactis* là một ví dụ. Neo này
chứa ba motif LysM dài 45 amino acid được phân tách
bằng các spacer sequences. Bosma và cộng sự đã sử
dụng PA để biểu hiện hoặc α-amylase (α-PA) hoặc
β-lactamase (β-PA) trên bề mặt của các tế bào *lacto-*
coccus đã qua xử lý bằng acid. Cả hai enzyme đều hoạt
động khi chúng được neo một cách vô tình bởi PA.
Raha và cộng sự (2005) cũng đã sử dụng chuỗi lặp lại
255 bp của vùng gắn kết với thành tế bào của protein
AcmA đã được để cập ở trên để biểu hiện vùng A1 và
A3 của protein VP1 của enterovirus 71 (EV71) trên bề
mặt. Việc biểu hiện thành công các epitope VP1 của
EV71 trên bề mặt của *L. lactis* được xác nhận bằng
whole-cell ELISA đã mở ra hướng mới để phát triển
vaccine uống. Một ví dụ khác liên quan đến chiến
lược không biến đổi gene này là MurO từ *L. plantarum*
hoặc Ly5C từ *L. fermentum* khi biểu hiện thành công
β-galactosidase trên bề mặt *L. plantarum*⁵⁹, hoặc trên
các tế bào LAB⁵⁸ khi ứng dụng trên phạm vi rộng hơn.
Các nghiên cứu này cung cấp phương thức gắn pro-
tein ngoại lai trên bề mặt của các chủng lợi khuẩn LAB
không sử dụng phương pháp biến đổi gene.

424 **Neo cộng hoá trị**

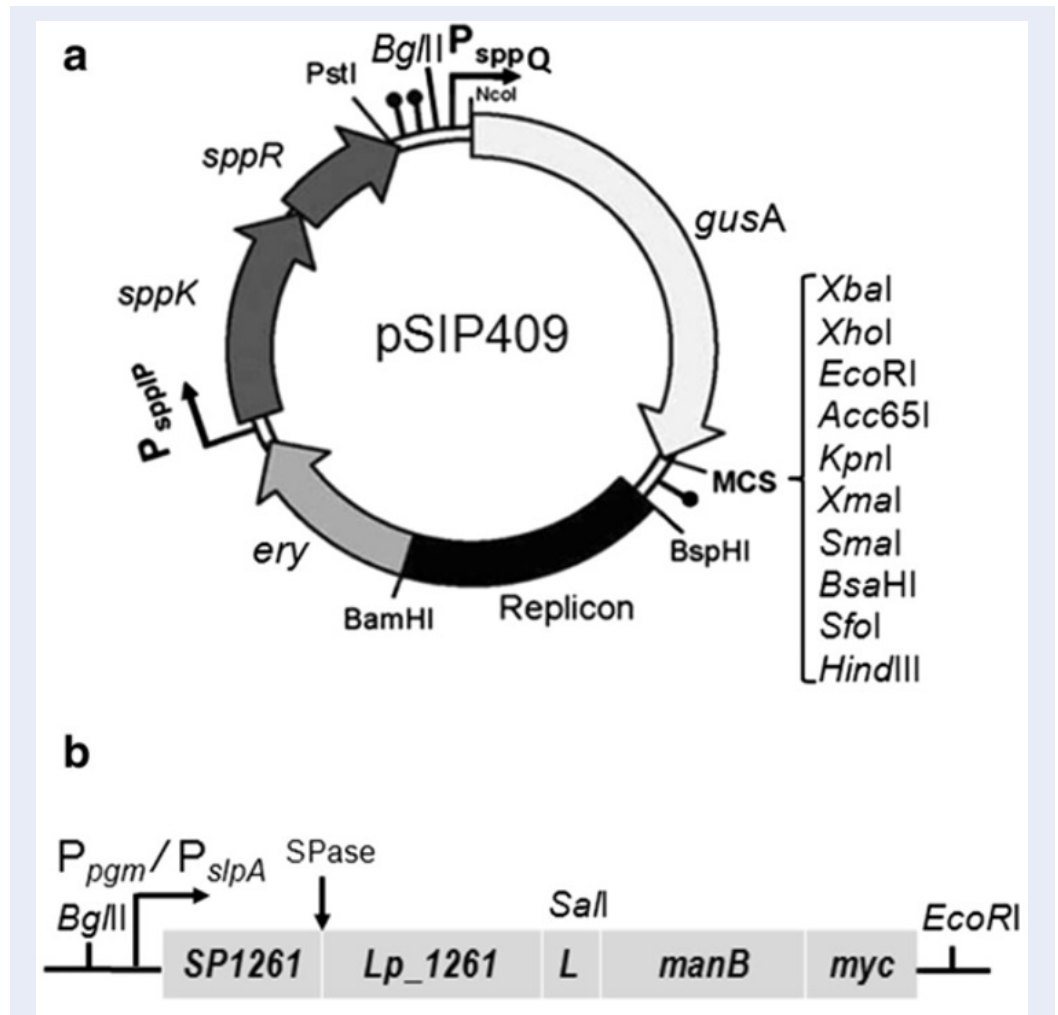
425 **Neo lipoprotein**

426 Liên kết cộng hóa trị với màng tế bào có thể được
 427 hình thành qua các neo lipoprotein, thường bao gồm
 428 một SP ở đầu N có chứa motif lipobox trong vùng
 429 đầu C. Sau khi tiết ra protein theo con đường Sec,
 430 một diacylglycerol transferase xúc tác việc gắn cộng
 431 hóa trị một cysteine bảo tồn trong lipobox với một
 432 phospholipid trong lớp màng, trong khi SP được loại
 433 bỏ bởi peptidase đặc hiệu của lipobox. Do đó, việc
 434 neo protein tái tổ hợp vào màng tế bào có thể đạt
 435 được bằng cách dung hợp một protein ngoại lai ở
 436 vùng hạ lưu của một neo lipoprotein thích hợp. Việc
 437 sử dụng neo lipoprotein để biểu hiện protein ngoại
 438 lai trong LAB đã nhận được tương đối ít sự chú ý
 439 so với các phương pháp biểu hiện trên bề mặt khác.
 440 Trong *L. plantarum*, hai neo lipoprotein khác nhau
 441 là Lp-1261 và Lp-1452 có nguồn gốc tương ứng từ
 442 oligopeptide ABC transporter (Lp-1261) và peptidyl-
 443 prolyl isomerase PrsA (Lp-1452), đã được sử dụng
 444 để biểu hiện trên bề mặt một đoạn dài (Inv) và một
 445 đoạn ngắn (InvS) của extracellular domain của in-
 446 vasin từ tác nhân gây bệnh *Yersinia pseudotuberculosis*
 447 trên người. SP và vùng của domain xúc tác chịu trách
 448 nhiệm cho quá trình neo cộng hóa trị vào lớp ngoài
 449 của màng plasma thông qua cysteine ở đầu N đã bị
 450 chuyển hóa lipid. Sự biểu hiện thành công lên bề mặt
 451 của Inv và InvS trên bề mặt tế bào *Lactobacillus* của cả
 452 hai neo Lp-1261 và Lp-1452 đã được xác nhận bằng
 453 phân tích miễn dịch huỳnh quang và flow cytometry.
 454 Đáng chú ý, cả hai neo lipoprotein cho kết quả hoạt
 455 động tốt nhất trong số các neo đã được thử nghiệm
 456 vốn chứa invasin nguyên bản có cấu trúc khá lớn và
 457 gây ra phản ứng viêm mạnh mẽ³⁹. Trong một nghiên
 458 cứu khác, Kuczkowska và cộng sự⁶⁰ cũng đã sử dụng
 459 hai neo Lp-1261 và Lp-1452 để gắn CCL3Gag, là loại
 460 protein dung hợp bao gồm kháng nguyên HIV-1 Gag
 461 bị cắt ngắn và chemokine CCL3 của chuột, lên trên
 462 bề mặt của *L. plantarum* NC8. Kết quả nghiên cứu
 463 cho thấy không thể xác định vị trí gắn trên bề mặt của
 464 protein neo Lp-1261 khi quan sát bằng kính hiển vi, có
 465 thể là do quá trình tiết protein hiệu quả thấp, có quá
 466 nhiều vị trí chèn vô thành của tế bào. Trong khi đó,
 467 các tế bào vi khuẩn biểu hiện CCL3Gag bằng neo Lp-
 468 1452 cho thấy tín hiệu huỳnh quang mạnh hơn nhiều,
 469 có thể do Lp-1452 giúp cho domain CCL3 tiếp xúc
 470 nhiều hơn với kháng thể.

471 **Neo LPxTG**

472 Một neo khác, trong đó có sự hình thành liên kết cộng
 473 hóa trị với thành tế bào, có thể được tạo ra bằng cách
 474 sử dụng con đường sortase (SrtA)⁶¹. Cụ thể, protein

tiết ra mang một neo ở đầu C, mà bản thân neo này
 có chứa motif LPxTG (LPQTxE trong *L. plantarum*),
 theo sau là một domain kỵ nước và một đuôi tích
 điện dương. Domain kỵ nước và đuôi tích điện giữ
 cho protein không bị giải phóng vào môi trường do
 đó cho phép nhận ra motif LPxTG bởi một transpep-
 tidase liên quan đến màng gọi là sortase³³. Sortase
 xúc tác phản ứng cắt liên kết peptide, thí dụ như liên
 kết giữa threonine và glycine trong motif LPxTG và
 liên kết giữa threonine ở đầu C của protein bề mặt với
 cấu nối pentapeptide của peptidoglycan⁶². Phản ứng
 đặc hiệu này đã được khai thác hàng loạt trong lĩnh
 vực công nghệ sinh học như tổng hợp nên các liên
 kết nucleic acid-peptide và neoglycoconjugate, tuần
 hoàn protein, đánh dấu protein bề mặt tế bào trên
 tế bào sống, phương tiện phân phối vaccine sống và
 xúc tác sinh học toàn tế bào⁶³. Piard và các đồng
 nghiệp đã kết luận rằng hiệu quả neo của protein M6
 từ *Streptococcus pyogenes* với thành tế bào cho kết quả
 rất khác biệt trong các chủng chủ khác nhau bao gồm
L. lactis, *L. fermentum*, *L. sake* và *S. thermophilus*. Di-
 eye và cộng sự²⁸ nghiên cứu về biểu hiện thành công
 nuclease NucA trên bề mặt của tế bào vi khuẩn *L. lac-
 tis* bằng cách sử dụng tín hiệu phân loại (sorting sig-
 nal) ở đầu C của protein M6. Các tác giả này đã có
 một đánh giá tổng quan về trọng lượng phân tử của
 các protein dung hợp có chứa neo với thành tế bào
 của protein M6. Các dải có trọng lượng phân tử lớn
 đã được phát hiện trong mảnh vỡ thành tế bào cho
 thấy sự hiện diện của các mảnh peptidoglycan có kích
 thước khác nhau được liên kết cộng hóa trị với pro-
 tein bề mặt. Turner và các đồng nghiệp⁶⁴ đồng ý với
 quan sát trên khi protein dung hợp Mlp-His6 chứa tín
 hiệu neo với thành tế bào là LPxTG được phát hiện
 bằng kỹ thuật Western blot với khối lượng phân tử cao
 hơn. Các tác giả phỏng đoán kết quả trên có được là
 do quá trình glycosyl hóa protein này. Gần đây, một
 neo vách tế bào mới từ *L. plantarum* WCFS1 đã được
 tìm thấy và sử dụng trong biểu hiện 37-kDa oncofe-
 tal antigene (OFA) trên bề mặt tế bào *L. plantarum*
 WCFS1⁶⁵. Dựa trên trình tự của Lp-2578, là một pro-
 tein được ghi nhận là protein “bám dính” trên bề mặt
 của thành tế bào từ *L. plantarum* WCFS1, Fredrik-
 sen và các cộng sự đã thiết kế ba neo chứa LPxTG với
 độ dài khác nhau tương ứng với vùng có độ phức tạp
 thấp (low-complexity region) đã bị cắt ngắn, vùng có
 độ phức tạp thấp còn nguyên vẹn và gần như là pro-
 tein hoàn chỉnh. Dữ liệu từ nghiên cứu đã cho thấy
 rằng sự khác biệt về chiều dài của neo ảnh hưởng đến
 hiệu quả của quá trình neo và độ ổn định của protein;
 tuy nhiên sự khác biệt này không lớn cũng như không
 rõ ràng để dự đoán.

Hình 3: Hệ thống vector biểu hiện trên bề mặt tế bào LAB. (a) Cấu trúc vector biểu hiện pSIP409 sử dụng motif neo lipoprotein đầu N của mannanase (ManB) trong *L. plantarum*. Các gene *sppK* và *sppR* mã hóa các protein trong hệ thống điều hòa hai thành phần. Gene quan tâm được đặt dưới sự kiểm soát của chất kích thích bacteriocin cảm ứng mạnh P_{sppQ}-sakacin Q. Vùng chèn gene với các vị trí enzyme cắt giới hạn (MCS). Vùng sao chép bao gồm hai yếu tố quyết định pUC(pGEM)-ori đối với *E. coli* và 256 lần đối với *L. sakei* và *L. plantarum*. Gene sàng lọc kháng erythromycin (*ery*), và điểm kết thúc phiên mã. (b) Cấu trúc vùng biểu hiện sử dụng motif neo lipoprotein đầu N của mannanase (ManB) với các vị trí enzyme cắt giới hạn *Bgl*III và *Eco*RI, L biểu thị trình tự enzyme *Sal*I. Các phần chèn chứa trình tự *manB* được hợp nhất với *myc*-tag để phát hiện protein. *Ppgm* và *PslpA*, phosphoglycerate mutase (*pgm*) từ *L. acidophilus* NCFM và protein lớp S *SlpA* của *L. acidophilus* ATCC 4356. *SP1261* và *Lp-1261*: peptide tín hiệu và neo lipoprotein. *Spase*: lipobox với vị trí phân cắt Signal Peptidase II (*Spase*)¹⁴.

527 Đáng chú ý là trong một nghiên cứu gần đây của
 528 Hoàng Minh và cộng sự¹⁴, hệ thống vector pSIP
 529 đã được sử dụng để nghiên cứu chức năng của hai
 530 phương pháp gắn cộng hóa trị để biểu hiện các en-
 531 zyme liên quan đến lĩnh vực thực phẩm như man-
 532 nanase hoặc chitosanase trên bề mặt tế bào của *L.*
 533 *plantarum* như là chất xúc tác sinh học toàn tế bào
 534 (Hình 3). Hai khác biệt chính khi so sánh hai phương
 535 pháp này là: (i) Protein được gắn vào màng hoặc
 536 thành tế bào, kết quả là phương pháp neo vào thành

tế bào qua trung gian sortase sẽ biểu hiện nhiều pro- 537
 tein ngoại vi hơn phương pháp còn lại; (ii) Đầu N của 538
 protein được gắn vào bề mặt của tế bào trong phương 539
 pháp sử dụng lipobox, còn phương pháp neo vào vách 540
 tế bào qua trung gian sortase lại gắn protein ở đầu C. 541
 Việc sử dụng hai phương pháp neo cộng hóa trị này để 542
 biểu hiện các protein mục tiêu khác nhau trên bề mặt 543
 tế bào *Lactobacillus* đã cho cái nhìn sâu sắc và toàn 544
 diện về hệ thống neo của vi khuẩn. 545

546 PHÁT TRIỂN CÁC PROMOTOR BIỂU
547 HIỆN THƯỜNG TRỰC Ở LAB

548 Như đã đề cập ở trên, việc phát triển các công cụ di
 549 truyền để sản xuất protein và enzyme ngoại lai trong
 550 LAB đang rất được quan tâm. Một số các hệ thống
 551 vector biểu hiện cảm ứng đã được phát triển trong
 552 LAB. Các vector pSIP dựa trên promoter cảm ứng
 553 mạnh P_{sppA} vốn dành riêng cho chủng chủ *Lactobacil-*
 554 *lus*, đã được chứng minh là cung cấp mức độ biểu hiện
 555 cao, kiểm soát chặt chẽ bằng lượng nano gram được
 556 thêm vào của tác nhân cảm ứng là peptide cảm ứng
 557 (induction peptide, IP). Nhìn chung, hệ thống vector
 558 biểu hiện cảm ứng hữu ích trong trường hợp cần phải
 559 đạt được mức sản xuất tối đa của protein tái tổ hợp
 560 tại một thời điểm nhất định và cụ thể của quá trình
 561 nuôi cấy, hoặc khi protein có tác động tiêu cực đến
 562 quá trình chuyển hóa tế bào vi khuẩn⁶⁶. Ngoài ra,
 563 ngày càng có nhiều sự quan tâm đối với sự phát triển
 564 của LAB với vai trò là nhà máy sản xuất tại chỗ hoặc là
 565 phương tiện phân phối các hợp chất điều trị hoặc en-
 566 zyme trong cơ thể người, nhưng điều này khiến cho hệ
 567 thống biểu hiện cảm ứng không còn phù hợp⁶⁷. Đối
 568 với các ứng dụng này, chiến lược sử dụng các vector
 569 biểu hiện thường trực liên quan đến sản xuất protein
 570 ở mức mong muốn sẽ là một giải pháp thay thế khả
 571 thi. Đáng chú ý là các promoter vi khuẩn có chung
 572 đặc tính có thể có tác động và cường độ khác nhau
 573 trong LAB; do đó, cần thiết phải xác định, đánh giá các
 574 promoter và kiểm tra tính hiệu quả của các hệ thống
 575 vector biểu hiện khác nhau cho mỗi vật chủ mới⁶⁸.
 576 Nhìn chung, có ba chiến lược chính để tìm kiếm và
 577 xác định các promoter có nguồn gốc từ *L. lactis* và các
 578 LAB khác hiện hữu bao gồm: (a) Sử dụng các vector
 579 sàng lọc mang promoterless reporter genes; (b) Phân
 580 lập các promoter từ các gene house-keeping mạnh và
 581 thường trực; (3) Tạo ra các promoter tổng hợp từ các
 582 consensus promoter¹². Rud và cộng sự đã phát triển
 583 một thư viện promoter tổng hợp (synthetic promoter
 584 library, SPL) cho *L. plantarum* dựa trên cách tiếp cận
 585 của Jensen & Hammer, trong đó một thư viện các pro-
 586 moter nhân tạo cho *L. lactis* thu được bằng cách sắp
 587 xếp ngẫu nhiên spacer sequence vốn phân tách các
 588 consensus sequences của promoter. SPL thu được đã
 589 cung cấp một loạt các promoter thường trực sở hữu
 590 các thể mạnh khác nhau trong sản xuất ổn định pro-
 591 tein; và các promoter mạnh nhất, điển hình là P₁₁,
 592 đã mang lại sản lượng protein tương đương với native
 593 rRNA promoters⁶⁷. Tauer và đồng nghiệp⁶⁶ đã
 594 so sánh chức năng của bốn promoter thường trực bao
 595 gồm P₁₁, P_{tuf33}, P_{tuf34} và P_{efp} và kiểm tra biểu hiện
 596 trong tế bào chất của gene mCherry với mục đích
 597 cung cấp một hệ thống thường trực phù hợp cho các

598 ứng dụng trong lên men thực phẩm hoặc phân phối
 599 thuốc trong điều kiện *in vivo*. Promoter P₁₁ được
 600 đánh giá là promoter mạnh nhất. Việc biểu hiện cũng
 601 đạt được kết quả tốt khi sử dụng cả hai promoter mới
 602 là P_{tuf33} và P_{tuf34}, hiện có sẵn dưới dạng các yếu tố
 603 bổ sung để thúc đẩy quá trình biểu hiện thường trực
 604 trong *L. plantarum* và *L. buchneri* trong khi promoter
 605 P_{efp} cho hiệu quả rất yếu. Do đó, việc đánh giá độ
 606 mạnh của các promoter thường trực này có thể có ích
 607 cho sự phát triển các hệ thống biểu hiện thường trực
 608 trong LAB, từ mức độ sản xuất trung bình cho đến
 609 mạnh.

610 Trong một nghiên cứu gần đây, ảnh hưởng của ba pro-
 611 moter thường trực là *pgm*, *slpA* và *slpB* đến biểu hiện
 612 dạng tiết và biểu hiện trên bề mặt của gene *manB*
 613 trong chủng chủ *L. plantarum* đã được tiến hành so
 614 sánh. Những promoter thường trực này được đánh
 615 giá là yếu tố tiềm năng cho khả năng biểu hiện trong
 616 nội bào của các protein ngoại lai trong lactobacilli.
 617 Promoter cho đột biến phosphoglycerate (phospho-
 618 glycerate mutase, *pgm*) là một promoter thường trực
 619 mạnh có nguồn gốc từ *L. acidophilus* NCFM, vốn
 620 là một chủng lợi khuẩn đã có lịch sử được sử dụng
 621 rộng rãi trong các sản phẩm bổ sung dinh dưỡng, các
 622 sản phẩm từ sữa và sữa công thức cho trẻ sơ sinh
 623 (Hình 4)^{47,66}. Promoter *pgm* được xác định dựa trên
 624 phân tích bộ gene đã chứng minh một số operon biểu
 625 hiện khác biệt để đáp ứng với các nguồn carbohydrate
 626 hoặc biểu hiện thường trực bất kể nguồn carbohy-
 627 drate⁶⁹. Tri Duong và cộng sự đã phát hiện ra mức độ
 628 biểu hiện của GUS, vốn chịu kiểm soát bởi promoter
 629 thường trực *pgm*, cao xấp xỉ 10 lần so với mức biểu
 630 hiện trong cấu trúc cảm ứng ở hai chủng chủ là *L. aci-*
 631 *dophilus* và *L. gasserii*. Promoter đã có thể điều khiển
 632 biểu hiện của operon oxalate, cải thiện đáng kể quá
 633 trình phân hủy oxalate của *L. gasserii* ATCC 33323.
 634 Kết quả này cho thấy việc sử dụng một hệ thống vec-
 635 tor biểu hiện thường trực dựa trên promoter *pgm* có
 636 thể là một công cụ hữu ích để biểu hiện vượt mức các
 637 protein và enzyme mong muốn trong lactobacilli và
 638 các chủng khác của LAB.

639 Promoter *slpA* của *L. acidophilus* ATCC 4356 đã được
 640 nghiên cứu rộng rãi trong phát triển các hệ thống biểu
 641 hiện gene ngoại lai trong một loạt các chủng chủ *Lac-*
 642 *tobacillus*. Promoter *slpA* đã được chứng minh là có
 643 hiệu quả cao không chỉ trong chủng chủ tự nhiên mà
 644 còn trong cả chủng *L. casei* ATCC 393, vốn không sở
 645 hữu S-layer protein^{48,68}. Đáng chú ý, vùng promoter
 646 của vị trí biểu hiện gene *slpA* từ *L. acidophilus* bao gồm
 647 hai promoter tiềm năng là P-1 (vị trí -228 đến -198) và
 648 P-2 (vị trí -335 đến -303) (Hình 5). Kết quả này cho
 649 thấy lượng mRNA được định hướng bởi một cấu trúc
 650 nhiều promoter có thể cao hơn so với khi chỉ được
 651 định hướng của một promoter⁴⁸.

652 KẾT LUẬN

653 Bài báo này trình bày tổng quan về các hệ thống biểu
654 hiện protein ngoại lai ở dạng tiết và biểu hiện trên bề
655 mặt của LAB, và một số giải pháp nhằm tăng hiệu quả
656 biểu hiện của chúng. Mặc dù có rất nhiều tiềm năng
657 đã và đang được chứng minh, nhưng thực tế là để có
658 thể áp dụng phổ biến các hệ thống biểu hiện ở LAB,
659 các nhà khoa học cần phải có thêm nhiều nghiên cứu
660 sâu hơn với hy vọng rằng trong tương lai, các nghiên
661 cứu này sẽ có thêm nhiều đột phá nhằm đưa ứng dụng
662 của các chúng đến tất cả các lĩnh vực của cuộc sống
663 con người.

664 DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

665 LAB: Lactic Acid Bacteria
666 GABA: Gama-Aminobutyric Acid
667 CM: Cell Membrane
668 Cyto: Cytoblast
669 CW: Cell Wall
670 OM: Double-Stranded Ribonucleic Acid
671 SRP: Signal Recognition Particle
672 SP: Signal Peptide
673 SPase: Signal Peptidase
674 SLP: Surface (S)-Layer Protein
675 SLH: S-Layer Homology
676 PA: Protein Anchor
677 LPS: Lipopolysaccharide
678 NICE: Nisin Controlled Gene Expression System
679 SICE: Stress - Induced Controlled Expression
680 IP: Induction Peptide
681 HK: Histidine Kinase
682 SPL: Synthetic Promoter Library

683 LỜI CẢM ƠN

684 Nghiên cứu được tài trợ bởi Sở Khoa học Công nghệ
685 tỉnh Tiền Giang trong khuôn khổ Đề tài mã số ĐTN
686 05/19.
687 Nguyễn Thanh Tấn được tài trợ bởi Chương trình
688 học bổng đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ trong nước của
689 Quỹ Đổi mới sáng tạo Vingroup (VINIF), mã số
690 VINIF.2022.ThS.077.

691 XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

692 Các tác giả cam kết không có xung đột lợi ích.

693 ĐÓNG GÓP CỦA CÁC TÁC GIẢ

694 Các tác giả Nguyễn Thị Phương Thảo, Nguyễn Thanh
695 Tấn viết, tổng hợp, và chỉnh sửa bản thảo. Tác giả Trần
696 Văn Hiếu tham gia chỉnh sửa bản thảo. Tất cả các tác
697 giả đồng ý với bản thảo cuối cùng khi nộp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Peterbauer C, Maischberger T, Haltrich D. Food-grade gene expression in lactic acid bacteria. *Biotechnol J*. 2011;6(9):1147-61; 700 701
2. Kleerebezem M, Hols P, Bernard E, Rolain T, Zhou M, Siezen RJ, et al. The extracellular biology of the lactobacilli. *FEMS Microbiol Rev*. 2010;34(2):199-230; 702 703 704
3. Michon C, Langella P, Eijsink VGH, Mathiesen G, Chatel JM. Display of recombinant proteins at the surface of lactic acid bacteria: Strategies and applications. *Microb Cell Fact*. 2016;15(1):70; 705 706 707 708
4. Pontes DS, De Azevedo MSP, Chatel JM, Langella P, Azevedo V, Miyoshi A. Lactococcus lactis as a live vector: Heterologous protein production and DNA delivery systems. *Protein Expr Purif*. 2011;79(2):165-75; 709 710 711 712
5. Assouhoun-Djeni NMC, Djeni NT, Messaoudi S, Lhomme E, Koussoumon-Camara M, Ouassa T, et al. Biodiversity, dynamics and antimicrobial activity of lactic acid bacteria involved in the fermentation of maize flour for doklu production in Côte d'Ivoire. *Food Control*. 2016;62:397-404; 713 714 715 716 717
6. Woraprayote W, Malila Y, Sorapukdee S, Swetwathana A, Benjakul S, Visessanguan W. Bacteriocins from lactic acid bacteria and their applications in meat and meat products. *Meat Sci*. 2016;120:118-32; 718 719 720 721
7. Matsumoto S, Hara T, Hori T, Mitsuyama K, Nagaoka M, Tomiyasu N, et al. Probiotic Lactobacillus-induced improvement in murine chronic inflammatory bowel disease is associated with the down-regulation of pro-inflammatory cytokines in lamina propria mononuclear cells. *Clin Exp Immunol*. 2005;140(3):417-26; 722 723 724 725 726 727
8. Von der Weid T, Bulliard C, Schiffrin EJ. Induction by a lactic acid bacterium of a population of CD4+ T cells with low proliferative capacity that produce transforming growth factor β and interleukin-10. *Clin Diagn Lab Immunol*. 2001;8(4):695-701; 728 729 730 731 732
9. Barla F, Koyanagi T, Tokuda N, Matsui H, Katayama T, Kumagai H. The γ -aminobutyric acid-producing ability under low pH conditions of lactic acid bacteria isolated from traditional fermented foods of Ishikawa Prefecture, Japan, with a strong ability to produce ACE-inhibitory peptides. *Biotechnol Rep (Amst)*. 2016;10:105-10; 733 734 735 736 737 738
10. Shehata MG, El Sohaimy SA, El-Sahn MA, Youssef MM. Screening of isolated potential probiotic lactic acid bacteria for cholesterol lowering property and bile salt hydrolase activity. *Ann Agric Sci*. 2016;61(1):65-75; 739 740 741 742
11. Halbmayr E, Mathiesen G, Nguyen TH, Maischberger T, Peterbauer CK, Eijsink VGH, et al. High-level expression of recombinant β -galactosidases in Lactobacillus plantarum and Lactobacillus sakei using a sakacin p-based expression system. *J Agric Food Chem*. 2008;56(12):4710-9; 743 744 745 746 747
12. De Vos WM. Gene expression systems for lactic acid bacteria. *Curr Opin Microbiol*. 1999;2(3):289-95; 748 749
13. Ávall-Jääskeläinen S, Palva A. Lactobacillus surface layers and their applications. *FEMS Microbiol Rev*. 2005;29(3):511-29; 750 751
14. Nguyen HM, Pham ML, Stelzer EM, Plattner E, Grabherr R, Mathiesen G. Constitutive expression and cell-surface display of a bacterial β -mannanase in Lactobacillus plantarum. *Microb Cell Fact*. 2019;18(1):147; 752 753 754 755
15. Kakikawa M, Yokoi KJ, Kimoto H, Nakano M, Kawasaki KI, Taketo A. Molecular analysis of the lysis protein Lys encoded by Lactobacillus plantarum phage ϕ g1e. *Gene*. 2002;299(1-2):227-34; 756 757 758 759
16. Noda M, Miyauchi R, Danshiitsoodol N, Matoba Y, Kumagai T, Sugiyama M. Expression of genes involved in bacteriocin production and self-resistance in Lactobacillus brevis 174A is mediated by two regulatory proteins. *Appl Environ Microbiol*. 2018;84(7):e02810-17; 760 761 762 763 764
17. Watanabe M, Kinoshita H, Huang IN, Eguchi K, Tsurumi T, Kawai Y, et al. An adhesin-like protein, lam29, from Lactobacillus mucosae ME-340 binds to histone H3 and blood group 765 766 767

- antigens in human colonic mucus. *Biosci Biotechnol Biochem.* 2012;76(9):1665-71;.
18. Desvaux M, Hébraud M, Talon R, Henderson IR. Secretion and subcellular localizations of bacterial proteins: a semantic awareness issue. *Trends Microbiol.* 2009;17(4):139-45;.
19. Dilks K, Rose RW, Hartmann E, Pohlschröder M. Prokaryotic utilization of the twin-arginine translocation pathway: A genomic survey. *J Bacteriol.* 2003;185(4):1478-83;.
20. Tillotson GS, Tillotson J. Bacterial secreted proteins: Secretary mechanisms and role in pathogenesis. *Expert Rev Anti Infect Ther.* 2009;7(6):691-707;.
21. Fagerlund A, Lindbäck T, Granum PE. *Bacillus cereus* cytotoxins Hbl, Nhe and CytK are secreted via the Sec translocation pathway. *BMC Microbiol.* 2010;10:304;.
22. Tjalsma H, Antelmann H, Jongbloed JDH, Braun PG, Darmon E, Dorenbos R, et al. Proteomics of protein secretion by *Bacillus subtilis*: Separating the “secrets” of the secretome. *Microbiol Mol Biol Rev.* 2004;68(2):207-33;.
23. Stathopoulos C, Georgiou G, Earhart CF. Characterization of *Escherichia coli* expressing an Lpp'OmpA(46-159)-PhoA fusion protein localized in the outer membrane. *Appl Microbiol Biotechnol.* 1996;45(1-2):112-9;.
24. Mathiesen G, Sveen A, Brurberg MB, Fredriksen L, Axelsson L, Eijsink VGH. Genome-wide analysis of signal peptide functionality in *Lactobacillus plantarum* WCFS1. *BMC Genomics.* 2009;10:425;.
25. Brockmeier U, Caspers M, Freudl R, Jockwer A, Noll T, Eggert T. Systematic screening of all signal peptides from *Bacillus subtilis*: A powerful strategy in optimizing heterologous protein secretion in Gram-positive bacteria. *J Mol Biol.* 2006;362(3):393-402;.
26. Caspers M, Brockmeier U, Degering C, Eggert T, Freudl R. Improvement of Sec-dependent secretion of a heterologous model protein in *Bacillus subtilis* by saturation mutagenesis of the N-domain of the AmyE signal peptide. *Appl Microbiol Biotechnol.* 2010;86(6):1877-85;.
27. Perez-Martinez G, Kok J, Venema G, van Dijk JM, Smith H, Bron S. Protein export elements from *Lactococcus lactis*. *Mol Gen Genet.* 1992;234(3):401-11;.
28. Dieye Y, Usai S, Clier F, Gruss A, Piard JC. Design of a protein-targeting system for lactic acid bacteria. *J Bacteriol.* 2001;183(14):4157-66;.
29. Le Loir Y, Azevedo V, Oliveira SC, Freitas DA, Miyoshi A, Bermúdez-Humarán LG, et al. Protein secretion in *Lactococcus lactis*: An efficient way to increase the overall heterologous protein production. *Microb Cell Fact.* 2005;4:2;.
30. Mathiesen G, Sveen A, Piard JC, Axelsson L, Eijsink VGH. Heterologous protein secretion by *Lactobacillus plantarum* using homologous signal peptides. *J Appl Microbiol.* 2008;105(1):215-26;.
31. Sørvig E, Grönqvist S, Naterstad K, Mathiesen G, Eijsink VGH, Axelsson L. Construction of vectors for inducible gene expression in *Lactobacillus sakei* and *L. plantarum*. *FEMS Microbiol Lett.* 2003;229(1):119-26;.
32. Karlskås IL, Maudal K, Axelsson L, Rud I, Eijsink VGH, Mathiesen G. Heterologous protein secretion in lactobacilli with modified pSIP vectors. *PLoS One.* 2014;9(3):e91125;.
33. Leenhouts K, Buist G, Kok J. Anchoring of proteins to lactic acid bacteria. *Antonie Van Leeuwenhoek.* 1999;76(1-4):367-76;.
34. Bielen A, Teparić R, Vujaklija D, Mrša V. Microbial anchoring systems for cell-surface display of lipolytic enzymes. *Food Technol Biotechnol.* 2014;52(2):179-86;.
35. Samuelson P, Gunneriusson E, Nygren P Å, Ståhl S. Display of proteins on bacteria. *J Biotechnol.* 2002;96(2):129-54;.
36. Kleerebezem M, Boekhorst J, van Kranenburg R, Molenaar D, Kuipers OP, Leer R, et al. Complete genome sequence of *Lactobacillus plantarum* WCFS1. *Proc Natl Acad Sci U S A.* 2003;100(4):1990-5;.
37. Desvaux M, Dumas E, Chafsey I, Hébraud M. Protein cell surface display in Gram-positive bacteria: from single protein to macromolecular protein structure. *FEMS Microbiol Lett.* 2006;256(1):1-15;.
38. Narita J, Okano K, Tateno T, Tanino T, Sewaki T, Sung MH, et al. Display of active enzymes on the cell surface of *Escherichia coli* using PgsA anchor protein and their application to bio-conversion. *Appl Microbiol Biotechnol.* 2006;70(5):564-72;.
39. Fredriksen L, Kleiveland CR, Hult LT, Lea T, Nygaard CS, Eijsink VGH, et al. Surface display of N-terminally anchored invasin by *Lactobacillus plantarum* activates NF- κ B in monocytes. *Appl Environ Microbiol.* 2012;78(16):5864-71;.
40. Brinster S, Furlan S, Serror P. C-terminal WxL domain mediates cell wall binding in *Enterococcus faecalis* and other gram-positive bacteria. *J Bacteriol.* 2007;189(4):1244-53;.
41. Visweswaran GRR, Leenhouts K, Van Roosmalen M, Kok J, Buist G. Exploiting the peptidoglycan-binding motif, LysM, for medical and industrial applications. *Appl Microbiol Biotechnol.* 2014;98(10):4331-45;.
42. Fagan RP, Fairweather NF. Biogenesis and functions of bacterial S-layers. *Nat Rev Microbiol.* 2014;12(3):211-22;.
43. Ävall-Jääskeläinen S, Palva A. *Lactobacillus* surface layers and their applications. *FEMS Microbiol Rev.* 2005;29(3):511-29;.
44. Smit E, Jager D, Martinez B, Tielen FJ, Pouwels PH. Structural and functional analysis of the S-layer protein crystallisation domain of *Lactobacillus acidophilus* ATCC 4356: Evidence for protein-protein interaction of two subdomains. *J Mol Biol.* 2002;324(5):953-64;.
45. Ävall-Jääskeläinen S, Hynönen U, Ilk N, Pum D, Sleytr UB, Palva A. Identification and characterization of domains responsible for self-assembly and cell wall binding of the surface layer protein of *Lactobacillus brevis* ATCC 8287. *BMC Microbiol.* 2008;8:165;.
46. Antikainen J, Anton L, Sillanpää J, Korhonen TK. Domains in the S-layer protein CbsA of *Lactobacillus crispatus* involved in adherence to collagens, laminin and lipoteichoic acids and in self-assembly. *Mol Microbiol.* 2002;46(2):381-94;.
47. Johnson B, Selle K, O'Flaherty S, Goh YJ, Klaenhammer T. Identification of extracellular surface-layer associated proteins in *Lactobacillus acidophilus* NCFM. *Microbiology.* 2013;159(Pt 11):2269-82;.
48. Boot HJ, Kolen CPAM, Andreadaki FJ, Leer RJ, Pouwels PH. The *Lactobacillus acidophilus* S-layer protein gene expression site comprises two consensus promoter sequences, one of which directs transcription of stable mRNA. *J Bacteriol.* 1996;178(18):5388-94;.
49. Hynönen U, Ävall-Jääskeläinen S, Palva A. Characterization and separate activities of the two promoters of the *Lactobacillus brevis* S-layer protein gene. *Appl Microbiol Biotechnol.* 2010;87(2):647-54;.
50. McCracken A, Turner MS, Giffard P, Hafner LM, Timms P. Analysis of promoter sequences from *Lactobacillus* and *Lactococcus* and their activity in several *Lactobacillus* species. *Arch Microbiol.* 2000;173(5-6):383-9;.
51. Mesnage S, Weber-Levy M, Haustant M, Mock M, Fouet A. Cell surface-exposed tetanus toxin fragment C produced by recombinant *Bacillus anthracis* protects against tetanus toxin. *Infect Immun.* 1999;67(9):4847-50;.
52. Ävall-Jääskeläinen S, Kylä-Nikkilä K, Kahala M, Miikkulainen-Lahti T, Palva A. Surface display of foreign epitopes on the *Lactobacillus brevis* S-layer. *Appl Environ Microbiol.* 2002;68(12):5943-51;.
53. Huang SJ, Chen MJ, Yueh PY, Yu B, Zhao X, Liu JR. Display of *Fibrobacter succinogenes* β -glucanase on the cell surface of *Lactobacillus reuteri*. *J Agric Food Chem.* 2011;59(5):2131-8;.
54. Hu S, Kong J, Sun Z, Han L, Kong W, Yang P. Heterologous protein display on the cell surface of lactic acid bacteria mediated by the S-layer protein. *Microb Cell Fact.* 2011;10:86;.
55. Bosma T, Kanninga R, Neef J, Audouy SAL, van Roosmalen ML, Steen A, et al. Novel surface display system for proteins on non-genetically modified gram-positive bacteria. *Appl Environ Microbiol.* 2006;72(11):880-9;.
56. Buist G, Steen A, Kok J, Kuipers OP. LysM, a widely distributed protein motif for binding to (peptidoglycan). *Mol Microbiol.* 2006;256(1):1-15;.

- 910 2008;68(4):838-47;.
- 911 57. Raha AR, Varma NRS, Yusoff K, Ross E, Foo HL. Cell surface display system for *Lactococcus lactis*: a novel development for oral vaccine. *Appl Microbiol Biotechnol*. 2005;68(1):75-81;.
- 913 58. Hu S, Kong J, Kong W, Guo T, Ji M. Characterization of a novel LysM domain from *Lactobacillus fermentum* bacteriophage endolysin and its use as an anchor to display heterologous proteins on the surfaces of lactic acid bacteria. *Appl Environ Microbiol*. 2010;76(8):2410-8;.
- 918 59. Xu W, Huang M, Zhang Y, Yi X, Dong W, Gao X, et al. Novel surface display system for heterologous proteins on *Lactobacillus plantarum*. *Lett Appl Microbiol*. 2011;53(6):641-8;.
- 922 60. Kuczkowska K, Mathiesen G, Eijsink VGH, Øynebråten I. *Lactobacillus plantarum* displaying CCL3 chemokine in fusion with HIV-1 Gag-derived antigen causes increased recruitment of T cells. *Microb Cell Fact*. 2015;14:169;.
- 926 61. Marraffini LA, DeDent AC, Schneewind O. Sortases and the art of anchoring proteins to the envelopes of Gram-positive bacteria. *Microbiol Mol Biol Rev*. 2006;70(1):192-221;.
- 928 62. Navarre WW, Schneewind O. Proteolytic cleavage and cell wall anchoring at the LPXTG motif of surface proteins in Gram-positive bacteria. *Mol Microbiol*. 1994;14(1):115-121;.
- 932 63. Proft T. Sortase-mediated protein ligation: an emerging biotechnology tool for protein modification and immobilisation. *Biotechnol Lett*. 2010;32(1):1-10;.
- 934 64. Turner MS, Hafner LM, Walsh T, Giffard PM. Peptide surface display and secretion using two LPXTG-containing surface proteins from *Lactobacillus fermentum* BR11. *Appl Environ Microbiol*. 2003;69(10):5855-5863;.
- 938 65. Fredriksen L, Mathiesen G, Sioud M, Eijsink VG. Cell wall anchoring of the 37-kilodalton oncofetal antigen by *Lactobacillus plantarum* for mucosal cancer vaccine delivery. *Appl Environ Microbiol*. 2010;76(21):7359-7362;.
- 942 66. Tauer C, Heidl S, Egger E, Heiss S, Grabherr R. Tuning constitutive recombinant gene expression in *Lactobacillus plantarum*. *Microb Cell Fact*. 2014;13:150;.
- 946 67. Rud I, Jensen PR, Naterstad K, Axelsson L. A synthetic promoter library for constitutive gene expression in *Lactobacillus plantarum*. *Microbiology*. 2006;152(Pt 4):1011-1019;.
- 948 68. McCracken A, Timms P. Efficiency of transcription from promoter sequence variants in *Lactobacillus* is both strain and context dependent. *J Bacteriol*. 1999;181(20):6569-6572;.
- 952 69. Duong T, Miller MJ, Barrangou R, Azcarate-Peril MA, Klaenhammer TR. Construction of vectors for inducible and constitutive gene expression in *Lactobacillus*. *Microb Biotechnol*. 2011;4(3):357-367;.
- 955

Protein display on lactic acid bacteria cell surface

Phuong-Thao Thi Nguyen^{1,2,3,4}, Thanh-Tan Nguyen^{2,3,4}, Hieu Tran-Van^{2,3,4,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

The strong development of novel protein expression systems, especially in lactic acid bacteria, has attracted a lot of attention and presented many challenges for scientists, not only in terms of safety but also in the ability to preserve food. With the advantage of possessing a rigid cell wall structure and typical acid resistance, lactic acid bacteria have become a potential target not only as a cell factory for producing recombinant proteins used in the food industry but also as a means of delivering antigens for mucosal vaccine development. To achieve this goal, a series of target protein expression systems have been developed in many lactic acid bacteria. This review summarizes recent developments in foreign protein expression systems in both secretion and surface display forms in lactic acid bacteria, including prominent examples such as *Lactococcus lactis* and *Lactobacillus plantarum*, as well as current research on developing promising promoter systems to not only improve their ability but also increase their expression efficiency on the surface of lactic acid bacteria.

Key words: lactic acid bacteria, protein secretion, cell surface protein display, promoter

¹Tien Giang University, Vietnam

²Laboratory of Biosensors, Faculty of Biology - Biotechnology, University of Science, Ho Chi Minh City, Vietnam

³Department of Molecular and Environmental Biotechnology, Faculty of Biology - Biotechnology, University of Science, Ho Chi Minh City, Vietnam

⁴Vietnam National University Ho Chi Minh City, Vietnam

Correspondence

Hieu Tran-Van, Laboratory of Biosensors, Faculty of Biology - Biotechnology, University of Science, Ho Chi Minh City, Vietnam

Department of Molecular and Environmental Biotechnology, Faculty of Biology - Biotechnology, University of Science, Ho Chi Minh City, Vietnam

Vietnam National University Ho Chi Minh City, Vietnam

Email: tvhieu@hcmus.edu.vn

History

- Received: 24-02-2023
- Revised: 05-3-2024
- Accepted: 23-10-2024
- Published Online: 31-12-2024

DOI :

Cite this article : Nguyen P T, Nguyen T, Tran-Van H. **Protein display on lactic acid bacteria cell surface** . *Sci. Tech. Dev. J. - Nat. Sci.* 2025; ( ):1-1.